

Показання неповнолітніх як джерело доказів у кримінальному провадженні

Романець І.Б., здобувач ступеня вищої освіти магістра

ННІ № 2 НАВС.

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального процесу НАВС Мельник О.В.

Показання є одними із найпоширеніших джерел доказів у кримінальному провадженні. Зміни вітчизняного кримінально-процесуального законодавства, пов'язані із прийняттям і вдосконаленням КПК України, істотно вплинули на правове регулювання отримання показань. З одного боку, вони сприяють забезпеченню прав учасників кримінального процесу, а з іншого – обумовлюють ефективне правосуддя на основі додержання вимог Конституції України та міжнародних правових актів.

Показання мають велике значення для вирішення завдань кримінального судочинства, адже найчастіше тільки на їх основі здійснюється достовірне встановлення обставин, які є предметом дослідження у кримінальному провадженні, і з урахуванням останніх до конкретного випадку застосовуються норми кримінального та кримінального процесуального законодавства.

Неповнолітні є найбільш незахищеною категорією соціальних суб'єктів, які потребують особливої уваги та турботи з боку суспільства та держави в процесі реалізації ними своїх прав та свобод. У 1996 р. Україною ратифіковано Конвенцію ООН про права дитини, загальним принципом якої є те, що дитина з огляду на її фізичну і розумову незрілість потребує спеціального правового і соціального захисту. Згідно з с. 4 цієї Конвенції наша держава зобов'язана вжити всіх необхідних правових та інших заходів щодо забезпечення цих прав. У зв'язку з цим особливого значення набуває питання забезпечення прав та законних інтересів неповнолітніх, які стали учасниками кримінального судочинства.

Кримінальний процесуальний кодекс не дає чіткого визначення допиту, але показання, відповідно до ст. 95 КПК, - це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження. Таким чином, допит - це передбачена кримінальним процесуальним законом слідча дія, яка полягає в одержанні слідчим від свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, експерта показань про обставини, що мають значення для кримінального провадження.

У цілому допит малолітньої або неповнолітньої особи ведеться за правилами ст. 224 КПК. Стаття 226 установлює окремі особливості допиту. Для їх застосування необхідно враховувати лише вік особи, яка допитується, на момент провадження слідчої дії. Положення цієї статті застосовуються при проведенні допиту малолітньої або неповнолітньої особи незалежно від її процесуального статусу (свідок, потерпілий, підозрюваний)

Кожному віковому періоду розвитку підлітка притаманні різне коло спілкування, цінності, рівні інтелектуального розвитку. Всі ці фактори суттєво впливають на його поведінку, ставлення до подій, в тому числі до самої процедури судочинства, що безумовно необхідно враховувати слідчому, незалежно від того в якій процесуальній ролі виступає неповнолітній.

Без використання спеціальних знань у галузі психології неможливо якісно та ефективно підготуватися до допиту неповнолітнього. Психолог, який є спеціалістом у галузі дитячої, підліткової та юнацької психології, не обов'язково має бути особисто знайомий із допитуваним, аби надати значну допомогу слідчому як під час підготовки до допиту неповнолітнього, так і під час його проведення.

Залучення професійного психолога компенсує недостатню глибину знань і компетентності слідчого, який є відповідальним за прийняття рішення, створює можливість комплексного підходу до рішень, що приймаються, забезпечує можливість аналізу провадження з різних позицій. Тактика допиту неповнолітніх має специфічні особливості, що обумовлюються їх індивідуальними властивостями і рівнем розвитку, і визначаються залежно від особливостей психіки дітей та підлітків різного віку. Виходячи з особливостей дитячої психології мають місце деякі вимоги, що пред'являються до тактики проведення допиту малолітніх та неповнолітніх. У кожному випадку вони визначаються з урахуванням віку, статі та рівня розвитку дитини. У зв'язку з цим основоположним началом допиту є тактичний прийом. Важливою умовою ефективного проведення допиту неповнолітніх та малолітніх осіб є правильне вирішення питання про те, хто з указаних в законі осіб братиме участь під час допиту. Без використання спеціальних знань у галузі

психології досить гостро постає проблема якісної та дієвої підготовки до допиту неповнолітнього. Без допомоги кваліфікованого психолога майже неможливо обійтися у разі допиту неповнолітніх потерпілих або свідків, коли допомога кваліфікованого фахівця слідчому є дійсно необхідною (особливо, якщо учасник слідчої дії — особа дошкільного або молодшого шкільного віку).